

Bilaga 11 till dnr 3.2.17-11259/2020

Särskild analys av komplement till betesmarker och slätterängar

Bakgrund

De komplement som vi redogör för här är knutna till ett åtagande för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel d.v.s. betesmarker och slätterängar med särskilda värden, skogsbete, alvarbete, mosaikbetesmark och gräsfattig mark. De går inte att söka som komplement i ersättningarna till fåbodar eller restaurering av betesmarker och slätterängar.

Den extra ersättningen kan ingå i åtagandet om det finns natur- och kulturmiljövärden på marken som gynnas av särskilda åtgärder som lieslätter, lövtäkt, efterbete, höhantering och bränning. Betesmarker och slätterängar som är svårtillgängliga kan också ge rätt till extra ersättning. Det är länsstyrelsen som fastställer den areal och/eller de träd som ger rätt till komplementet.

Vilka komplement som går att söka beror på markklass. Svårtillgängliga platser är det enda komplement som går att söka oavsett markklass (under förutsättning att den har särskild skötsel).

Tabell 1: Komplement per markklass

Komplement som går att söka beroende på markklass	
Markklass	Komplement för olika markklasser
Betesmarker med särskilda värden	Lövtäkt
	Bränning
	Svårtillgängliga platser
Slätterängar med särskilda värden	Lieslätter
	Lövtäkt
	Efterbete
	Höhantering
	Bränning
	Svårtillgängliga platser
Mosaikbetesmarker	Lövtäkt

	Bränning
	Svårtillgängliga platser
Alvarbete	Svårtillgängliga platser
Skogsbete	Svårtillgängliga platser
Gräsfattiga marker	Lövtäkt
	Svårtillgängliga platser

Förslag

Vi har gjort en översiktlig bedömning om möjliga alternativ att hantera komplement. Då vårt första alternativ är att stänga dessa för nyanslutning och utökning ser vi inte behov av att göra andra justeringar under förlängningsåren.

De nya åtaganden och förlängningar under 2021 och 2022 föreslås vara ettåriga och alla komplement passar inte som ettåriga. Bränning och lövtäkt ska t.ex. utföras någon gång under en femårsperiod.

Lieslätter, höhantering och svårtillgängliga platser stängs med syfte att minska inflöde av nya myrslätterängar. Kvar är efterbete, vilken visserligen passar som ettårig och därför skulle kunna vara öppen för nyanslutning och utökning, men vårt förslag är att stänga alla komplement.

Under 2019 motsvarade anslutningen till alla komplement cirka 70 miljoner kronor, största delen är kostnader för lieslätter (mer än 60 procent), höhantering och svårtillgängliga platser.

Att stänga möjligheten att nyansluta och utöka komplementen ger en förhållandevis liten besparing på ett par miljoner kronor per år. Detta beror på att en stor del av anslutningen har skett de senaste åren dvs. åtagandena löper redan in i förlängningsåren. Prognoserna har inte fullt ut tagit höjd för en fortsatt ökning av areal med lieslätter och höhantering på myrslättermarker. Att inte tillåta nyanslutning eller utökning innebär således inte en minskning av kostnaderna utan hindrar ökade kostnader.

Vi har även diskuterat möjligheterna att stänga komplementen för förlängning samtidigt som betesmarks- och slätterängsåtagandet fortsätter. Detta innebär extra handläggning då åtagandepplaner behöver justeras och därför rekommenderar vi inte det.

Anslutning

Tabell 1 Anslutning till varje enskilt komplement under år 2019.

Komplement	Areal	Kr/ha	Belopp, kr	Unika kunder
Bränning	1 039	800	831 000	80
Efterbete	2 427	700	1 699 000	680
Höhantering	6 291	1 700	10 695 000	723
Lieslätter	6 685	7 000	46 792 000	1154
Svårtillgängliga platser	11 039	1 000	11 039 000	333
Lövtäkt	11 430 styck	100	1 143 000	403

--	--	--	--	--

Tabell 2 Anslutning till de markklasser där det är möjligt att söka ett eller flera komplement, år 2019. Allmänna värden och marker som inte har en fastställd markklass är inte med i tabellen.

Markklass	Areal	Belopp, kr	Unika kunder
Alvarbete	25 788	36 103 000	303
Betesmark med särskilda värden	148 676	410 815 000	12 373
Gräsfattiga marker	1 292	3 488 000	322
Mosaikbetesmark	4 693	12 672 000	313
Skogsbete	12 434	43 519 000	1 058
Slätteräng med särskilda värden	11 036	60 570 000	1 783
Totalsumma	203 920	567 167 734	13 672

Komplement i Natura 2000

Komplementen koordinatsätts med polygoner i blockdatabasen. Arealen av polygonerna i blockdatabasen är totalt något större än den i BLIS.

I Natura 2000 finns ungefär 50 000 hektar betesmarker och slätterängar med miljöersättning¹. Dessa utgör ungefär 12 procent av alla betesmarker och slätterängar med miljöersättning (inklusive de med allmänna värden). Eftersom markerna i Natura 2000 i genomsnitt har högre värden än marker utanför gör vi bedömningen att på cirka 20 procent av markerna kan man söka komplement. En analys av komplement inom Natura 2000 visar att flera av komplementen är vanligare inom Natura 2000 än vad de borde vara om komplementen fördelades lika inom och utanför. Bränning, efterbete och svårtillgängliga platser är komplement som är vanligare inom Natura 2000 än utanför.

Tabell 4. Andel av komplement inom Natura 2000.

	Total areal i blockdatabasen	Andel i Natura 2000
Bränning	1 346	46 procent
Efterbete	2 817	55 procent
Höhantering	7 036	21 procent
Lieslätter	7 365	21 procent
Svårtillgänglig plats	11 769	50 procent

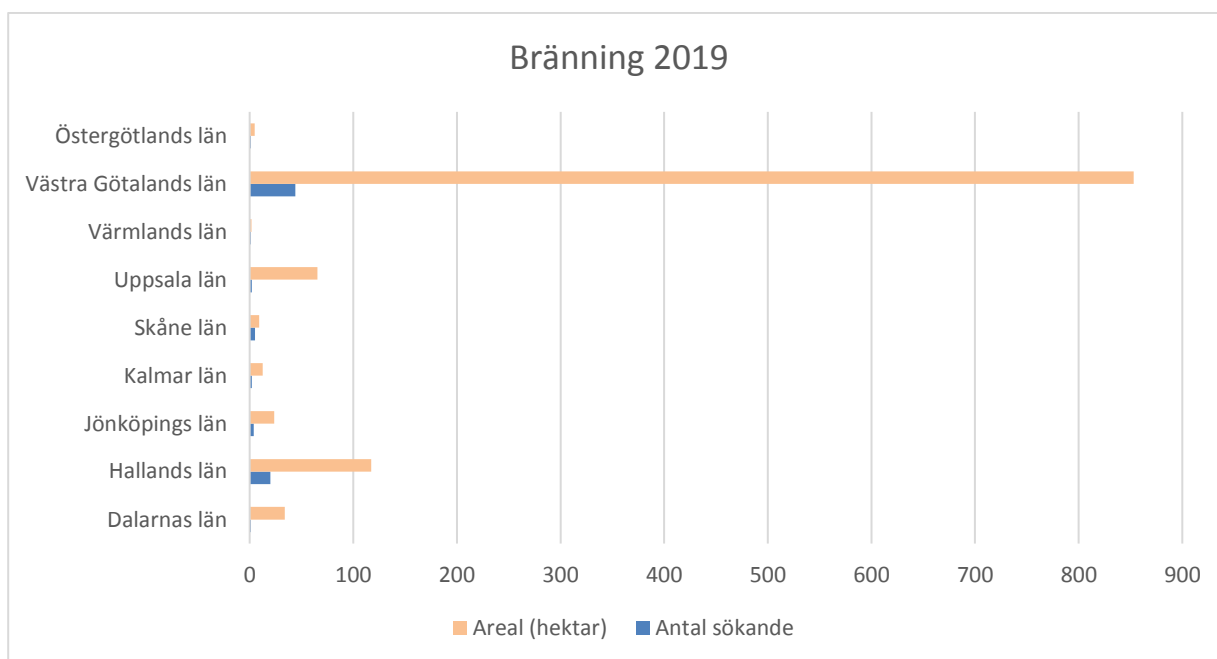
¹ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6822-6.pdf?pid=22306>

Av de träd som har komplement för lövtäkt finns ungefär 10 procent av dessa inom Natura 2000².

Analys: förslag att utreda vidare till strategisk plan

Komplement bränning

Ersättningsnivå: 800kr/ha (motsvarar 4000kr/ha med en bränning under åtagandeperioden på fem år)

Figur 1. Areal och antal sökande fördelat på handläggande län.

Från tidigare analys³: Bränning är idag ett komplext komplement där man på grund av hur landsbygdsprogrammet är konstruerat behöver sätta villkor som ska utföras varje enskilt år under åtagandet. Man behöver inte utföra bränning varje år men något kopplat till aktiviteten ska utföras varje år. Det är svårt att förutsäga hur ofta det passar att bränna och att i en femårsplan förbinda sig att någon gång under stödperioden bränna alla ytor passar inte heller all slags mark, ex ljunghedar där det kan behövas glesare bränningsintervaller än så.

I ovan uppdrag finns kostnader för bränning redovisade, dessa samt tidigare underlag visar att bränning är en av de ersättningar som är särskilt dyr i förhållande till ersättningsnivå. Det är en av anledningarna till att bränning i flera fall istället genomförs eller medfinansieras

² I GIS-analys av lövtäkt var kriteriet att ytorna skulle befinna sig helt innanför ett natura 2000-område. I analys av arealbaserade komplement räknades all överlappande areal oavsett hur stor andel som låg inom natura 2000.

³ Jordbruksverkets svar på beställning ”Analys av hinder och möjligheter att stödja fler ängs- och betesmarker inom CAP” Jordbruksverkets dnr 3.1.17-10807/2019

med finansiering från nationella anslag utifrån faktiska kostnader (som kan vara uppemot 40 000kr/ha i enskilda fall).

De som söker om bränning gör det på en areal som varierar mellan 0,1 och drygt 200 hektar. Medianen är 2,5 hektar. Bränning görs på cirka 0,7 procent av den areal där det är möjligt att ansöka om komplementet.

Att utreda vidare: Naturvårdsbränning är en åtgärd som omfattar en liten areal och det är få som söker stödet. Motsvarande åtgärd kan finansieras av nationella anslag där kostnaderna kan täckas på ett bättre sätt. Bränning är inte heller lämpligt som femårigt åtagande och därför bör en annan hantering än som flerårigt åtagande övervägas framöver.

Komplement efterbete

Ersättningsnivå 700kr/ha.

Ersättning för efterbete betalas i dag ut för cirka 20 procent av slätterängsarealen. Syftet är dels att bevara ett kulturarv, dels att förstärka slätterängarnas artrikedom.

Att utreda vidare: Vi har inte diskuterat alternativ hantering av detta komplement än.

Komplement höhantering

Ersättningsnivå 1700kr/ha.

Höhantering är ett komplement som ger ersättning för att hö som slås på slätterängar ska torkas och hässjas/volmas. Ungefär 60 procent av slätterängsarealen har komplementet. Torkningen medför att ängsarterna kan fröa av sig. Hässjning/volmning är en metod som medför att höet kan användas och var en allennarådande metod innan ensilering av vall.

Att utreda vidare: Istället för att betala ut en extra ersättning för komplementet är det möjligt att lägga till ett villkor i ersättning för slätterängar om att det avslagna växtmaterialet måste torka på plats innan det förs bort. Det är svårt att ställa ett generellt krav om hässjning eftersom det är arbetskrävande.

De som inte vill låta höet torka innan skörd får istället söka stöd för slätteräng med allmänna värden.

Komplement lieslätter

Ersättningsnivå 7 000kr/ha.

Att slå med lie ger inte högre miljönytta än annan slätter, men har ett kulturellt värde. Länsstyrelsen kan styra vilka redskap som får användas inom komplementet, men det är möjligt med traktorburen slätterbalk på en del av arealen i ett åtagande. Merparten av areal med komplement lieslätter bedömer vi slås med motormanuell slätterbalk.

Att utreda vidare: Justeringar av kalkyl och konstruktion och kanske även markklass beroende på vilket redskap som används för slätter, vilka förutsättningar som finns på marken och vilken skötsel som krävs.

Komplement lövtäkt

Ersättningsnivå 100kr/träd.

Krånglig konstruktion då hamling inte är en årlig aktivitet. Dagens komplement utesluter dessutom hamling av träd som står på andra marker än de som sköts med särskild skötsel, till exempel vid åkrar och på betesmarker med allmänna värden.

Att utreda vidare: Om komplementet kan ersättas av ett stöd/engångsersättning som sökts det år hamling sker t.ex. som miljöinvestering med schablon (liknande Skogsstyrelsens engångsersättningar).

Komplement svårtillgängliga platser

Ersättningsnivå 1000kr/ha.

Att utreda vidare: är det att utforma som ett årligt kompensationsstöd för marker som berättigar till ersättningen t.ex. att dessa marker markeras i blockdatabasen och ger en extra ersättning per automatik, dvs. lantbrukaren behöver inte söka stödet separat? Ska ersättningen hanteras per objekt istället för per hektar? Ska vi enbart rikta ersättningen till öar utan broförbindelse?